

Raziskava o frankofoniji raziskovalcev v humanistiki in družboslovju v Sloveniji

Research of the Francophonie of Researchers in Humanities and Social Sciences in Slovenia

Recherche de la francophonie des chercheurs en sciences humaines et sociales en Slovénie

Med novembrom 2000 in junijem 2001 sem za francoski institut Centre français de recherche en Sciences Sociales v Pragi (CEFRES) - ki ga je pred leti ustanovila **Marie-Elizabeth Duceux-Lakits**, profesorica na EHESS v Parizu (lani je imela cikel predavanj tudi na ISH; glej poročilo o tem ciklu v rubriki Gostujoča predavanja v pričujoči reviji), danes pa ga vodi **Antoine Marès** - opravila sondažno raziskavo o stanju znanja francoščine med trenutno registriranimi raziskovalci v humanističnih in družbenih znanostih v Sloveniji. Slovenski del raziskave frankofonih humanistov in družboslovcev je vpet v širši projekt, ki zajema frankofone raziskovalce na območju Srednje Evrope; poleg Slovenije torej še naslednjih držav: Madžarske, Poljske, Češke in Slovaške.

V Sloveniji je bilo v obdobju šestih mesecev (prvega pol leta v koledarskem letu 2001), znotraj katerih je bila anketa izpeljana, skupno registriranih okoli 7900 raziskovalcev na 310 raziskovalnih institucijah, sodelujočih v ok. 1950 projektih. Med temi numeričnimi podatki, ki sicer zajemajo total vseh raziskovalcev v Sloveniji (in jih je mogoče tudi prebrati na začetku spletnih strani MŠZŠ), niso pa povsem precizni (ker je število raziskovalcev, ki jim na ta ali oni način preneha status, nenehno v gibanju), sem po tedanjih podatkih

naštela skupno 1772 (k številu so prišteti tudi raziskovalci, ki niso dali soglasja za objavo podatkov) oz. 1667 humanistov in družboslovcev. V raziskavo je bilo tako zajetih 1772 oz. 1667 raziskovalcev in raziskovalk, od katerih se je glede na znanje francoskega jezika skozi raziskavo izluščilo skupno 652 deklariranih frankofonih humanistov in družboslovcev z 58 institucij po Sloveniji, torej ok. 37% vseh registriranih raziskovalcev v humanistiki in družboslovju. V nadaljnjih računih, ki seveda še zdaleč ne dajejo ne popolne ne zadovoljive slike o stanju znanja francoskega jezika med aktivnimi raziskovalci v humanistiki in družboslovju na Slovenskem (saj ostaja kar nekaj znanstvenikov ta hip zunaj registrirane mreže MŠZŠ, ki znajo odlično francoško in v pričujočem vzorcu sploh niso zajeti); to pomeni, da je med slovenskimi humanisti in družboslovci, ki so registrirani kot raziskovalci pri MŠZŠ, nefrankofonih 1016 (k številu so prišteti tudi raziskovalci, ki niso dali soglasja za objavo podatkov: 105) oz. 911 (če odštejemo »spornih« 105 raziskovalcev, ki niso dali soglasja za objavo podatkov). Če se torej giblomo le znotraj zajetega vzorca nam ta dovoljuje največ 6% napako, saj v celotnem vzorcu ostaja nepreverjenih 6% raziskovalcev, od katerih so nekateri morda frankofoni ali pa tudi ne.

Naj povem, da je znanje jezika seveda različnih nivojev in kompetenc (bralne, pisne in govorne), česar v tem kratkem poročilu ne mislim podrobno navajati niti analizirati, vendar je mogoče reči, da je omenjena številka nekakšen izhodiščni indikator, ki kaže, da se je ta segment raziskovalcev bodisi aktivno bodisi pasivno že srečal ali se srečuje s francoskim jezikom (atribucija elemen-

tarnega znanja je tudi že zajeta v vzorec). Raziskovalce oz. raziskovalke, ki so poleg redne zaposlitve v določeni instituciji zaposleni še v dopolnilnem delovnem razmerju, sem v raziskavi upoštevala (torej odštela in se s tem izognila napakam podvojenih podatkov). Poglejmo si nekaj ponazoritev končnih rezultatov raziskave:

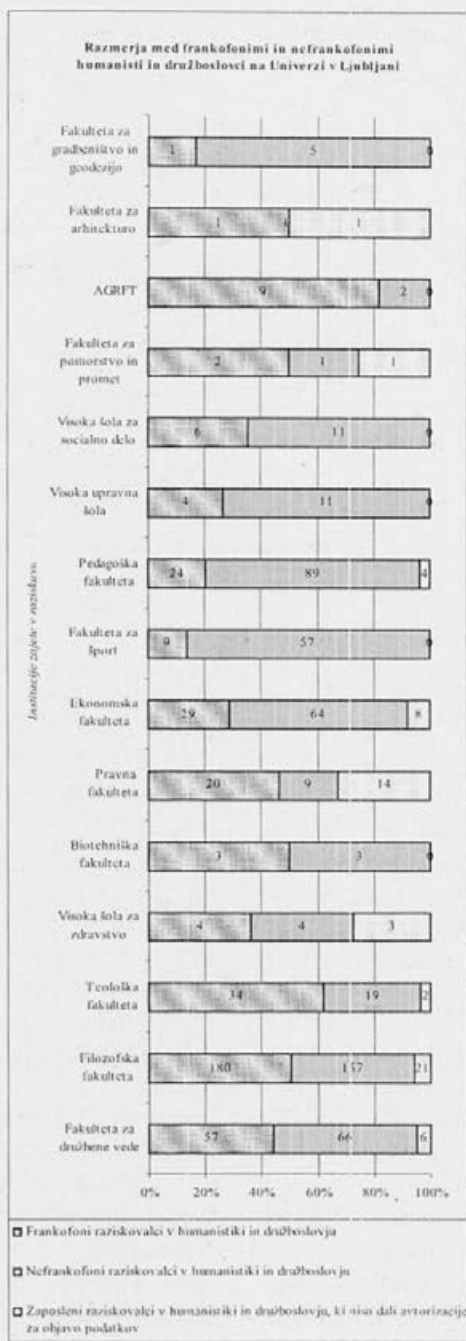
FRANKOFONIJA V DRUŽBOSLOVJU IN HUMANISTIKI (prva polovica leta 2001)	Univerza v Ljubljani	Univerza v Mariboru	Instituti	Skupno število – total institucij, raziskovalcev in frankofonih raziskovalcev/-lk v Sloveniji (zajetih v raziskavo)	Brez avtorizacije za objavo podatkov
Število zajetih institucij	15	4	39	58	-
Št. zajetih raziskovalcev/-lk	941	239	487	1667	105
Št. frankofonih raziskovalcev/-lk	383	58	211	652	-

Razmerja odstotkov vseh frankofonih raziskovalcev/-lk v primerjavi z nefrankofonimi raziskovalci/-lkami v humanistiki in družboslovju na Slovenskem so glede na obe univerzi in na posamezne institucije naslednja:

	Univerza v Ljubljani (15 enot)	Univerza v Mariboru (4 enote)	Instituti (39 enot)
% frankofonih raziskovalcev/-lk	41 %	24 %	43 %
% nefrankofonih raziskovalcev/-lk	53 %	72 %	49,5 %
% raziskovalcev, ki niso dali soglasja za objavo podatkov	6 %	4 %	7,5 %

Nemara še nekaj lapidarnih komparacijskih aspektov: med fakultetami Univerze v Ljubljani je najvišji odstotek frankofonih humanistov in družboslovcev na AGFRT (82% vseh zaposlenih humanistov in družboslovcev na AGFRT; seveda je treba upoštevati, da je na omenjeni fakulteti vzorec zelo majhen), sledijo: Teološka fakulteta (61%), Filozofska fakulteta, Biotehniška fakulteta, Fakulteta za pomorstvo in promet in Fakulteta za arhitekturo (vse po 50% frankofonih raziskovalcev/-lk med vsemi zaposle-

nimi humanisti in družboslovci; opozarjam, da je statistična obdelava od vseh naštetih mogoča le pri FF), Pravna fakulteta (46%), FDV (44%), Visoka šola za zdravstvo (36%), Visoka šola za socialno delo (35%), Ekonomska fakulteta (28%), Visoka upravna šola (26%), Pedagoška fakulteta (20%), Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo (17%; seveda le med zaposlenimi v humanistiki in družboslovju) in najmanj frankofonih raziskovalcev je na Fakulteti za šport (14%).

Graf 1: Univ. v Lj. – Razmerja med frankofonimi in nefrankofonimi humanisti in družboslovci

Med fakultetami Univerze v Mariboru je prikaz naslednji: najvišji odstotek frankofonih humanistov in družboslovcev je na Pedagoški fakulteti (27,5%), sledijo Pravna fakulteta (25%), Ekonomsko poslovna fakulteta (21%) in Fakulteta za organizacijske vede (15%).

Graf 2: Univ. v Mb – Razmerja med frankofonimi in nefrankofonimi humanisti in družboslovci

Med inštituti in drugimi institucijami - vseh pač ne bom naštevala, ker je napaka zaradi majhnega števila zaposlenih na mnogih institutih v tem segmentu največja - je daleč na prvem mestu naša fakulteta ISH – Fakulteta za podiplomski humanistični študij (100%; tudi tu vzorec ni velik, v času raziskave je bilo zaposlenih 18 raziskovalcev), od nekoliko večjih (z nad ali okoli 20 zaposlenimi) institutov naj navedem še: Pedagoški institut (54%), Narodni muzej Slovenije (53%), Urbanistični inštitut (52%), Inštitut za ekonomska raziskovanja (47%), sledijo: ZRC SAZU (45%; daleč največji vzorec med instituti), Inštitut za narodnostna vprašanja (41%), Inštitut za

novejšo zgodovino (36%) in Znanstveno raziskovalno središče RS v Kopru (31%) in Andragoški center RS (26%; pri tem v pričujoče poročilo seveda v ozir nismo vzeli institutov, kjer je zaposlenih manj kakor 12 raziskovalcev/-lk, saj je povsem nesmiselno govoriti o 100 % frankofoni instituciji pri enem, dveh ali 4 zaposlenih).

Kvantifikacija takega vzorca, posebno še v delu, kjer so v raziskavo bili pritegnjeni manjši instituti, ni smiselna (na grafih je tako več mest, ki s statistično obdelavo nimajo prav nič opraviti, zato sem, da bi graf ne bil zavajajoč, dodala numerične vrednosti – število frankofonih oz. nefrankofonih raziskovalcev/-lk in število raziskoval-

cev, ki niso dali soglasja za objavo podatkov na posamezni instituciji). Pomen tega vzorčenja je bržčas v možnosti nekakšnega preleta sorazmerij glede znanja jezika in v manjšem segmentu, kjer je vzorec večji, tudi v mogoči nadaljnji obdelavi baze podatkov.

Kvalitativni vidik je vseeno pomembnejši (in v tem primeru niso odveč objavljeni podatki manjših institutov), saj en sam raziskovalec s tekočim (odličnim) znanjem francoskega jezika v kvalitativnem (a tudi promocijskem in akademskem) smislu pomeni več kakor ducat tistih, ki skupaj ne zmorejo sestaviti dveh odstavkov tekočega teksta.

V teku izvajanja raziskave je prišlo na dan še mnogo drugih izredno zanimivih vsebinskih aspektov širše narave, ki s samo frankofonijo v prvem hipu niso neposredno povezani (gledano širše, iz perspektive vertikalne mentalne strukturacije, s stališča obvladovanja večšine gramatike, morfologije in sintakse jezika, in pa iz zornega kota učinkov tega znanja: kakor je, denimo, sposobnost selekcije in prepoznavanje vrste in reda določenih pojmov, pa povezava nedvomno obstaja). Gre za navedbe, ki bi gotovo utegnile biti izredno zanimive, ko bi jih podvrgli preciznejši diskurzivni analizi. O tem le nekaj besed: izredno zanimiva je opredelitev posameznih raziskovalcev (humanistov in družboslovcev) po ključnih besedah (*mots clefs*). Ne le, da ti nizi besed velikokrat z neko epistemično znanstveno konsistenco nimajo nič skupnega; nemalokrat so celo povsem raznorodnega značaja in provenience, tako da se pravzaprav na nek način skozi pričujočo raziskavo kaže tudi

(precej klavarno) stanje zmogljivosti in potence humanistike in družboslovja na Slovenskem, predvsem mislim na (ne)-zahtevnost njunih kriterijev. Ob sledenju rubrike s ključnimi besedami se zdi, da je v Sloveniji izredno malo »specializiranih intelektualcev« (t.j. tistih, ki bi znali ali zmogli z zaporedjem nekaj besed natančno zamejiti ali opredeliti svoje polje raziskav), veliko več je tistih, ki bi hoteli zajeti nekakšen »paradigmatičen ali konjunktorni total«. Tozadevno je prav skozi ta »red diskurza« ključnih besed opaziti več deviacij. Nekatere od njih bi mogli uvrstiti v red izredno slabega poznavanja vsebin tekoče znanstvene produkcije ali vsaj odsotnosti vsakršne epistemološke formiranosti raziskovalcev/-lk, saj se v seriji ključnih besed nemalokrat pojavljajo pojmi, ki so, ne le neverjetna »kompilacija« in lepljenka besed in (odsotnosti) konceptov (denimo serija: etika, politična filozofija, teorija delovanja, filozofija duha, motivacija za ravnanje, razlogi za dejanja, racionalnost – praktična, moralnost vojne, patriotizem in nacionalizem z moralnega vidika; ali neka druga serija: idejni tokovi na Slovenskem in v svetu zadnjih 200 let, etika, človek, ideologija, religija, idejna zgodovina, srednji vek, krščanstvo, novoveški tokovi), temveč povsem iz različnih pojmovnih redov in konceptualnih registrov (primer: človekov smisel, teološka antropologija, smisel življenja, človekov odnos do Boga in drug primer: telesna vadba, vzgoja, kultura, telesnost, šport, rekreacija, tekmovanje, igre, rituali, socializacija, nacionalizem, prosti čas, industrializacija, femizacija, integracija, društva, zveze, sokolstvo). V tej seriaciji (na

nominalni ravni) nemalokrat zaznamo konjunktne pojme (globalizacija, lokalne skupnosti, integracija v EU ...), ki jih ne opredeljuje noben nadaljnji metodološki prijem in ne specifikacija. Ne bi rada izgubljala besed o tem, da je bilo nekatere od teh »kapricioznih artikulacij« zelo težko prevesti v francoščino, ne da bi zveneli sleherni resni znanosti neprimerno. Drugačno opažanje, ki izvira iz teh opredelitev pa kaže na določene kolektivistične projekte (seveda ne govorim o resnem teamskem delu ali interdisciplinarnosti, saj bi kaj takega umeščal povsem drugačen in bolj koncizen diskurz), drugače rečeno, v njih lahko vidimo homogenizacijske in unifikacijske tendence (gotovo z neko jasno, a zato nič manj spregledljivo intenco) na nekaterih institucijah. Posebno štrli ven Institut za novejšo zgodovino, kjer se pri vseh raziskovalcih alternacijsko pojavljata le dve seriji ključnih besed (prva serija: Slovenija, politični sistem, politične stranke, politična opozicija, kulturna politika, gospodarski sistem, industrializacija, finance, preskrba, sociala, vojna, vojno nasilje; in druga serija: evidentiranje virov, objava dnevnikov, sodni spisi, vizitacijski zapisniki, korespondenca, reformacija, protireformacija, liberalizem, druga svetovna vojna), ki sta za vse zaposlene raziskovalce povsem nespremenljivi (podobno velja enotno in eno samo geslo v obliki ključnih besed za vse raziskovalce, ki se ukvarjajo z muzikologijo na SAZU; serija: glasba, zgodovina, renesansa, barok, klasicizem, romantika, glasba 20. stoletja, popis virov, bibliografija, glasbena teorija; pa tudi drugod naletimo na podobne ponovitve - prepise serij). Če

si ob tem predstavljamo intelektualca-raziskovalca (npr. pač nekoga iz tujine), ki bi prek baze podatkov hotel priti do specializiranega področja nekega določenega raziskovalca, ki bi ga, denimo tisti hip, zanimal in bi bil npr. zaposlen na tem inštitutu, bi mu to zaradi »neklih višjih ciljev«, ki kolektivizirajo oz. depersonalizirajo raziskovalno dejavnost in za vse raziskovalce/-like odredjajo le ti dve seriji besed, bilo onemogočeno. Komu je torej namenjena baza podatkov na MŠZŠ (zunanjim ali notranjim uporabnikom? In za koga je reprezentativna?). Po drugi strani pa bi se naš fiktivni in radovedni raziskovalec (z minimalnim intelektualnim obzorjem), ki brska po bazi podatkov o raziskovalcih na Slovenskem, verjetno ali vsaj morda ustavil že tu; vse omenjene serije ključnih besed namreč kažejo na popolno odsotnost sodobnih znanstvenih konceptualizacij, ki bi vključevale npr. antropološko-zgodovinsko ali kako drugo nadaljnjo optiko selekcije in obdelovanja podatkov (kar vidimo, je v glavnem fiksacija na pozitivnem/bolje: pozitivističnem odnosu do raziskovalnega objekta in pretežno politične, nacionalno in drugje spet folkloristično in etnogenetsko naglašene tematike).

Raziskava zagotovo ni kak verističen ali koncizen prikaz znanja francoščine med raziskovalci v družboslovju in humanistiki pri nas (pomislmo samo na različne zahtevnostne nivoje posameznikov, ki jih vprašalnik reducira na tri deskriptijske kategorije: branja, pisanja in govora, ali na pragmatične in funkcionalne učinke, ki jih ima višja klasifikacijska kategorija, torej atribucija tekočega znanja jezika pri nekom, ki kandidira za kako finančno subven-

cijo ali tujo stipendijo; in konec koncev je vse skupaj vpeto v sistem, kjer korespondiranje med deklarativno ravni in stvarnim stanjem bržkone ostaja nepreverjeno), je pa vsekakor sklenjen in indikativen del celote korpusa samoreprezentacije in samoevalvacije (glede

znanja jezika) določene raziskovalno-znanstvene populacije v prerezu prostora in časa. V tem smislu je bila raziskava o frankofoniji med raziskovalci/-valkami v humanistiki in družbenih znanostih v obdobju prve polovice leta 2001 tudi dosledno izpeljana.

Taja Kramberger

Evaluacija študijskih programov na ISH

Evaluation of the Educational Programs at ISH

Évaluation des programmes des études à l'ISH

Študentje in študentke so lani oblikovali pobudo, da bi ocenjevali kvaliteto izvedenih predavanj na ISH. Letos je Študentski svet ponovno predlagal »ocenjevanje profesorjev«, ki predavajo na ISH, senat pa je sprejel sklep, da se oblikuje evalvacijska skupina. Oblikovali smo skupino iz predstavnikov profesorice in profesorjev (ga. **Svetlane Slapšak**), študentk in študentov (g. **Peter Arko**), mladih raziskovalk in raziskovalcev (gdč. **Nataša Rogelja**), administracije (gdč. **Dragica Bac**); sku-pino vodi asistentka ga. **Alenka Janko Spreizer**.

Doslej smo želeli uresničiti pobudo študentov za vrednotenje kvalitete programa in smo oblikovali eksperimentalni vprašalnik za samoevalvacijo študijskih programov, ki se izvajajo na ISH. Vprašalnik smo poslali vsem letos vpisanim študentom naše fakultete; do predvidenega roka za oddajo je bilo vrnjenih 10 vprašalnikov. Tudi če ne bo število vrnjenih vprašalnikov večje od tega, bomo lahko z razpoložljivimi

informacijami modificirali vprašalnik in oblikovali model za obdelavo podatkov, ki jih bomo zbirali v prihodnje. Izvedli smo tudi kratko evalvacijo letošnjih informativnih dni v juliju in septembru, saj nas zanima, kateri študenti so naša morebitna ciljna skupina oziroma katerim študentom naša fakulteta predstavlja vsaj eno od destinacij za podiplomski študij.

Posvetili smo se tudi metodologiji za oblikovanje evalvacijskega sistema. Predstavnica študentk in študentov ter predstavnik mladih raziskovalk in raziskovalcev sta dobila v vpogled osnutek besedila za oblikovanje metodologije evalvacije s priporočilom, da bi oblikovala konkretne pripombe na posredovano besedilo. Metodologijo nameravamo sproti dopolnjevati in po potrebi modificirati. S predlogi dopolnjeno besedilo bo naknadno poslano še drugima dvema članicama. Zasnovati želimo fleksibilen sistem spremljanja kvalitete učnega procesa, v katerega bodo vpeti študenti, poleg tega pa tudi